

Giften , schenkingen en legaten

Als bestuur zijn we blij met alle bijdragen die we van onze donateurs de afgelopen tijd hebben ontvangen. Daarom willen we u in het kort nog wat uitleg geven over de mogelijkheden.

Giften en donaties

Onze stichting is een zogeheten culturele ANBI stichting. Dat betekent dat voor de giftenaftrek in de inkomstenbelasting een donatie aan onze stichting met 25% kan worden verhoogd. Dat kan een belastingvoordeel opleveren. Voor de belastingaftrek gelden er wel grenzen. Als u in een jaar teveel of te weinig giften of donaties heeft gegeven om voor aftrek in aanmerking te komen kunt u dat oplossen met een zogeheten periodieke uitkering. Daarmee zegt u toe om tenminste 5 jaar een gift of donatie te geven. Deze afspraak vervalt uiteraard bij het overlijden van de gever. De belastingdienst wil wel dat dit wordt vastgelegd. Als u wilt dat wij dit voor u doen kunt u een bericht sturen naar info@snbo.org . Wij vullen dan het formulier voor u in. U kunt het formulier zelf uiteraard ook zelf opvragen of opzoeken bij de belastingdienst. Er zijn al een aantal donateurs die gebruik maken van deze mogelijkheid.

Nalaten

Wij zijn als bestuur ook diegenen zeer dankbaar die onze stichting in hun testament gedenken. Ook dit jaar mochten wij weer een paar aanzienlijke legaten en erfenissen ontvangen. Als bestuur hebben we intern de afspraak gemaakt dat we het geld van deze erfenissen en legaten niet op de bank laten staan maar binnen een aantal jaren willen doorgeven aan het doel van de stichting. Daarvoor is het ook bestemd. Om dit te regelen zult u wel een bezoek aan een notaris moeten brengen. In een notarieel testament kan onze stichting als legataris of als (mede-)erfgenaam worden benoemd.

Met een legaat kunt u een vastgesteld bedrag, een bepaald percentage of een bepaald goed nalaten aan een (natuurlijk) persoon of rechtspersoon, bijvoorbeeld een stichting. Aan het legaat kunt u een specifiek doel meegeven. Dat moet wel passen binnen de doelen van onze stichting. Als u dit specifieke doel wilt meegeven overleggen we graag vooraf of dit past binnen de doelstelling en werkwijze van onze stichting.

Met een zogeheten erfstelling kunt u één of meerdere (natuurlijke) personen en/of rechtspersonen tot erfgenamen benoemen. Als er meerdere erfgenamen zijn wordt de nalatenschap tussen hen verdeeld.

Een erfgenaam is ook aansprakelijk voor alle nalatenschapsschulden. Normaliter kunnen deze uit de nalatenschap worden betaald. Maar het kan voorkomen dat een nalatenschap per saldo negatief is en de erfgenamen de nalatenschapsschulden uit hun eigen vermogen moeten betalen.

Om dat weer te voorkomen heeft de wet de mogelijkheid geschapen om een nalatenschap te aanvaarden onder het voorrecht van boedelbeschrijving.

Meer informatie

Het is mogelijk dat u bepaalde wensen of vragen heeft, die u bijvoorbeeld graag vastgelegd wilt hebben in een testament. Het bestuur is u uiteraard graag behulpzaam en heeft ook de (financiële) deskundigheid in huis. Wij verzoeken u contact op te nemen als u daarvan gebruik wenst te maken.

Donatie 2025

Beste donateurs,

Wilt u nakijken of u uw donatie voor 2025 al hebt betaald?

Van een groot aantal donateurs hebben wij de donatie voor de St. tot behoud van het Nederlandse Orgel ontvangen. Hartelijk dank!

Vriendelijk vraag ik, als u de donatie nog niet hebt betaald, dit voor eind oktober te doen.

Bankrekening: **NL06 INGB 0003 0927 57** (IBAN nummer)

Stichting tot behoud van het Nederlandse orgel
Postbus 105, 8080 AC Elburg

Vriendelijk verzoek: Om naamsverwarring met donateurs met eenzelfde naam te voorkomen het vriendelijk verzoek om in de omschrijving uw postcode te vermelden.

Alvast hartelijk dank administratie, Bas Koster

Uitgelicht:

Ongeveer een eeuw geleden, in de jaren 1920 werden talloze orgels in Nederland voorzien van een elektrische windmotor. Pogingen om de windvoorziening van orgels door een machine te laten verzorgen dateerden al van decennia daarvoor. In het beroemde orgelbouwkundige werk van Töpfer/Allihn uit 1888 bijvoorbeeld, zijn beschrijvingen en tekeningen te vinden van water-, gas- en petroleummotoren die schepbalgen aandrijven. Aan het gebruik van deze motoren kleefden grote praktische bezwaren. Met de komst van de elektromotor kwam een bruikbaar alternatief binnen bereik. Echt succesvol werd de elektromotor toen het openbare stroomnet volwassen werd en betrouwbaar functioneerde. Inmiddels beheersen Addicks-, Meidinger- en Ventus-ventilatoren al een eeuw het toneel. In de historisch geïnformeerde orgelbouw die vanaf de jaren 1970 opgeld deed, kwam de klassieke windvoorziening met spaanbalgen en de bijbehorende windkarakteristiek opnieuw in de belangstelling en daarmee de 'getreden wind': het vullen van de balgen op menskracht. Inmiddels kijken weinigen nog op van toepassing van een windsysteem met meerdere spaanbalgen voor nieuwe orgels in oudere stijl en reconstructie daarvan bij restauraties van historische instrumenten. Getreden wind stuit evenwel op een praktisch bezwaar: het orgel is alleen bespeelbaar als er een balgentreder voorhanden is. Er zijn experimenten geweest met automatische calcanten (balgtraders), maar die leidden niet tot een doorbraak.

Enkele jaren geleden nam orgelmaker Van Vulpen (inmiddels Elbertse & Van Vulpen) het onderwerp ter hand. Na een experimentele fase lukte het dit bedrijf om met krachtige en nauwkeurig werkende servomotoren, spindelassen en digitale aansturing betrouwbaar werkende automatische calcanten te bouwen. De orgels in Oirschot (Boterkerkje, De Backer) en 's-Graveland (Hervormde Kerk, Bätz) zijn vorig jaar voorzien van automatische balgentreders voor respectievelijk twee en drie spaanbalgen. Sinds kort speelt het Strümpf-orgel van de Eusebiuskerk in Arnhem met maar liefst acht nieuwe, grote spaanbalgen bediend door automatische calcanten. En volgend voorjaar zal het Van Dam-orgel van Grote Kerk in Tholen ook voorzien zijn van vier nieuwe spaanbalgen in een balgstoel in de toren die getreden worden door digitaal gestuurde motoren. De tijd zal leren of dit het een begin van een even grote revolutie is als de komst van de elektrische windmotor een eeuw geleden.

Stichting tot behoud van het Nederlandse orgel

Nieuwsbrief najaar 2025

Postbus 105 8080 AC Elburg info@sbno.org www.sbno.org Telefoon: 06 - 87 61 49 84
Bankrekening: IBAN NL06 INGB 0003 0927 57

Voorzitter: T.H. (Teun) Copier, Secretaris: J. (Johan) Stolk, Penningmeester: G.H. (Gert) van den Brink
Leden: C.T. (Cees) van der Poel, S. (Sander) van den Houten, Administratie: B. (Bas) Koster

Erevoorzitter: Maarten Seijbel

Van de voorzitter

Vanaf 1 juli jl. mag ik de nieuwe voorzitter zijn van Stichting tot Behoud van het Nederlandse orgel (SBNO). In een bestuursvergadering hebben we mijn voorganger Matthé Ackerman hartelijk bedankt voor het vele werk dat hij voor onze stichting heeft gedaan en hem een passend aandenken gegeven. Een van de taken die ik van hem heb overgedragen gekregen is het verzorgen van de rubriek "van de voorzitter" in de Nieuwsbrief. Graag neem ik ook voor wat betreft deze taak, het stokje van hem over.

In de afgelopen tijd hebben we ons als bestuur bezig gehouden met het beleidsplan. Nagedacht is over de waarde van onze stichting voor het Nederlandsche orgel en hoe we deze waarde kunnen vergroten. Volgens de vernieuwde statuten van de SBNO heeft de stichting ten doel het behouden van het orgel in Nederland met een cultuurhistorische waarde, bij voorkeur die orgels, die voldoen aan de criteria voor aanwijzing als Rijksmonument, en in het verlengde daarvan meer in het algemeen het behoud van de Nederlandse Orgelcultuur.

Onze stichting verstrekt aan vele eigenaren van historische orgels subsidies voor renovaties en orgelrestauraties. Dit is een van de mogelijkheden om het eerste doel van de stichting te verwezenlijken. Het tweede doel is echter zeker niet minder belangrijk. Wat zou het zijn wanneer alle historische orgels er prima bijstonden en er was geen orgelcultuur!

Gelukkig is de SBNO niet de enige instantie die zich bezighoudt met de orgelcultuur. Ter voorbereiding op het nieuwe beleidsplan hebben we een inventarisatie gemaakt van instanties die zich bezighouden met alles rondom "het orgel". Het is een indrukwekkende lijst geworden! Al lijkt het erop dat de belangstelling voor het orgel tanende is, uit het aantal instanties die zich inzetten voor de orgelcultuur blijkt dat deze cultuur nog springlevend is.

Ook aan onze stichting de taak om de waarde van het Nederlandse orgelbestand te blijven benadrukken en te laten zien en horen dat ons land beschikt over een uniek orgelbestand dat het waard is gekoesterd en zorgvuldig bewaard te worden. In de komende tijd beleidsperiode willen we daarom ook als stichting ons inzetten om tezamen met andere instellingen ons in te zetten voor ons aller passie: het orgel. Naast de diverse instellingen willen wij dit ook graag vormgeven tezamen met de donateurs van onze stichting. Ik spreek hierbij de wens uit dat we als stichting ook in de komende jaren veel mogen betekenen voor de vele orgels in ons land en dat er velen mogen genieten van de klankschoonheid van het orgel.

T. (Teun) Copier, voorzitter

Vooraankondiging en vooruitblik voorjaarsexcursie/donateursdag 2026

In 2026 hoopt de Stichting weer de gebruikelijke voorjaarsexcursie/donateursdag te organiseren op wel op zaterdag 2 mei.

Deze dag willen we organiseren in de sleutelstad Leiden. Het is ons voornemen om de orgels van de Hartebrugkerk, de Waalse Kerk en de Hooglandse kerk (zowel het de Swart/van Hagerbeer orgel als het Willis orgel) te bezoeken, onder voorbehoud van de beschikbaarheid van de kerken/orgels.

De instrumenten zullen worden bespeeld door de vaste organisten Erik van Bruggen en Willeke Smits en door een bestuurslid van de Stichting.

Op de website en in de voorjaarsnieuwsbrief zullen t.z.t. alle bijzonderheden worden gepubliceerd.

Gehonoreerde subsidie aanvragen in het voorjaar van 2025

Moordrecht

In de Dorpskerk van Moordrecht prijkt al sinds 1818 het orgel dat Louis Delhaye II uit Antwerpen in 1773 maakte voor de Waalse Kerk te Gouda. Niet zonder betekenis was dat veel details in de factuur overeen kwamen met die van het Moreau-orgel in de St. Janskerk, overigens was Delhaye familie van Moreau! Het orgel heeft hierdoor duidelijk een zuidelijke inslag. Voor het uiterlijk tekende de Haagse hofarchitect Pieter de Swart, die ook het verdere kerkinterieur ontwierp.

Het unieke Delhaye orgel, het enige dat, in ieder geval in Nederland, bewaard bleef, is de tijd niet geheel ongeschonden doorgelopen. In 1839-1841 werd door Lohman (deze werkte in die tijd ook aan het orgel van St. Jan) aan het orgel gewerkt waarbij de drie originele tongwerken verdwenen. In 1963, na de verplaatsing binnen het kerkgebouw naar de westzijde van de kerk als gevolg van de kerkrestauratie, werd een nogal rigoureuze restauratie uitgevoerd door de Koff. Hierbij werd gepoogd het orgel terug te brengen naar de oorspronkelijke situatie, iets wat met de kennis van die tijd maar gedeeltelijk lukte. Tevens werd het tot dan toe aangehangen pedaal quasi zelfstandig gemaakt door een drietal transmissies.

Het orgel heeft nu nodig herstel en dat zal zg. conserverend herstel zijn uitgaande van de situatie 1963, met de nodige correcties. Hierbij wordt in ieder geval een nieuwe windvoorziening gemaakt met drie spaanbalgen, wordt er hier en daar intonatie correcties uitgevoerd en wordt de toonhoogte verlaagd. Dit werk zal door orgelmaker Reil worden uitgevoerd onder advies van Jaap-Jan Steensma. De Stichting heeft voor die belangrijke traject 5.000,00 Euro toegezegd.

Zwolle

men zich eerst met een groot harmonium, in de jaren 1910-1912 werd door de Amsterdamse orgelmaker Petrus Josephus Adema een groot pneumatisch orgel tot stand gebracht met 34 registers, opgesteld op de begane grond in het priesterkoor. Het was uiteraard voorzien van alle speelhulpen die in die tijd gebruikelijk waren. Overigens was het

In 1902 keerden de Dominicanen na een lange afwezigheid weer terug in Zwolle. In dat jaar werd namelijk een nieuw Dominicanen klooster met bijbehorende kerk in gebruik genomen. Behielp

orgel in 1912 nog niet compleet, verdere completering vond plaats in 1916. In 1933 liep het orgel door hitte en water schade op als gevolg van een grote brand in het klooster.

Na vele kleine wijzigingen werd in 1962 een restauratie uitgevoerd door Adema-Schreurs. Ook in 1978 en 2008 werd voornamelijk in technische zin aan het orgel gewerkt. Nu is het echter tijd geworden om die zaken die in 2008 buiten beschouwing zijn gebleven, alsmede vervanging van onderdelen uit 1962 en 1978, uit te voeren om het overigens in de kerkruimte fraaie en imposante instrument voor het nageslacht te bewaren. De orgelmakers Elbertse en van Vulpen in samenwerking met Verschuieren orgelbouw, gaan dit werk uitvoeren onder advies van Rog r van Dijk. De Stichting heeft hiervoor een bijdrage van 5.000,00 Euro uitgetrokken.

Bergambacht

De Goudse orgelmaker B.J. Gabry bouwde in 1904 een orgel in de Laurentiuskerk te Bergambacht. Dit gebeurde nadat deze kerk na een brand in 1891 (en een veelbewogen bestaan in de eeuwen daarvoor) weer was herbouwd. Het Gabry orgel met mechanische tractuur, bezat  en klavier met aangehangen pedaal. Het telde 10 registers.

Na herstel en restauratie werkzaamheden door de Koff in 1931 en 1958 werd het instrument in 1974 door de orgelbouwer Hoogenes uit Sprang-Kapelle uitgebreid met een tweede manuaal en een vrij pedaal, binnen de oorspronkelijke orgelkas. Aangezien de windvoorziening, de lade, de tractuur en de klaviatuur werd vernieuwd, kan eigenlijk worden gesproken van nieuwbouw met gebruikmaking van de kas en zeven registers pijpwerk. Dit werk was echter van zodanige kwaliteit dat reeds in 1983, 1994 en 2006 uitgebreide herstelwerkzaamheden noodzakelijk waren, die werden uitgevoerd door Pels en van Leeuwen.

Thans is echter groot onderhoud dringend noodzakelijk geworden om het instrument te behouden. Dit zal onder advies van Aart Bergwerff worden uitgevoerd door Elbertse en van Vulpen en wordt door de Stichting ondersteund met een bijdrage van 2.500,00 Euro.

Ootmarsum

Het orgel in de Protestantse Kerk van Ootmarsum is oorspronkelijk in 1781 door de orgelmaker Eberhard Berner uit Osnabrück gemaakt voor de nu R.K. Simon en Judaskerk in het centrum van het pittoreske dorp Ootmarsum. Het orgel had twee manualen, vrij pedaal en 21 registers. Overigens was deze Berner  en van de leermeesters van G.H. Quellhorst die diverse orgels in Nederland heeft gemaakt, o.a. in Elburg en Zwolle. Later ook via zijn schoonzoon C.F.A. Naber

heeft hij veel invloed op de orgelbouw in Oost-Nederland gehad. Toen de oude kerk in 1809 door Lodewijk Napoleon aan de Katholieken werd teruggegeven, bouwden de Protestanten een nieuw kerk en namen het Berner orgel mee. Het werd in de nieuwe kerk geplaatst door Quellhorst. In de 19de en 20ste eeuw werd geregeld aan het instrument gewerkt door o.a. Naber, Haupt en de Koff. De dispositie werd echter slechts in geringe mate gewijzigd, en de oorspronkelijke windvoorziening (spaanbalgen) werd vervangen door een magazijnbalg. In 1970-1971 volgde toen een restauratie door Flentrop in een voor die tijd historiserende aanpak. De dispositiewijzigingen werden ongedaan gemaakt en men streefde naar "herstelling van de oorspronkelijke toestand". Echter werden toen wijzigingen door Ambrost in 1824 (bovenwerk) nog niet herkend.

Nu is groot onderhoud noodzakelijk waarbij correcties op de situatie 1970 zullen worden aangebracht. Ook het pijpwerk, voornamelijk van Berner en Ambrost (en een aantal van oudere datum uit voormalige orgels) zal worden hersteld. Dit werk wordt onder advies van Aart van Beek uitgevoerd door Flentrop. Dec Stichting trekt voor dit belangrijke orgel 3.000,00 Euro uit.

Alkmaar

is

Het kleine orgel in de Grote- of St. Laurenskerk te Alkmaar heeft onder orgelliefhebbers eigenlijk geen toelichting meer. Het orgel het oudst bespeelbare instrument in Nederland (hoewel wordt vermoed dat er nog oudere pijpen bestaan in bv. het orgel van Oosthuizen.) In 1511 en 1525 kwam het unieke orgel tot stand en het is zeer verheugend dat het tot op de dag van vandaag be-

waard is gebleven en dat het na de voortreffelijke restauratie door Flentrop in 2000 nog getuigd van een groots verleden!

Echter in het frontpijpwerk, dat op enkele pijpen na geheel van de hand van Hagerbeer (uit 1653) is, is nu loodcorrosie aangetroffen. Dit zorgwekkende proces, waarvan nog lang niet alles bekend is heeft al grote schade aangericht. Om dit in Alkmaar te bestrijden zijn in samenwerking met deskundigen maatregelen nodig die worden uitgevoerd door Flentrop. De Stichting heeft hiervoor 1.000,00 Euro toegezegd.

Odoorn

In Odoorn in Drenthe werd in de oude Margarethakerk een orgel gebouwd door orgelmaker P. Van Oeckelen & zonen in 1899. Het uiterlijk zeer herkenbare orgel werd gemaakt nadat de kerk door een grote brand was verwoest. De kerk werd in 2016 overgedragen aan het Drents Landschap rn toen was al duidelijk dat het orgel een grote restauratie behoefde. Door verzakking

en vervuiling was het vrijwel onbespeelbaar geworden en maakte het een verwaarloosde indruk.

Dit werk zal nu worden uitgevoerd door Reil onder advies van Stef Tuinstra en zal het orgel zijn oude staat teruggeven en de glans die het uitstraalt in het verder vrij eenvoudige interieur herstellen. De Stichting wi dit graag ondersteunen door een bijdrage van 2.500,00 Euro.

Orgelmuseum

Voor een tweetal projecten in het Nationale orgelmuseum te Elburg wordt door de Stichting bijdragen toegezegd. Dit betreft de restauratie en plaatsing van een fraai huisorgel van de Amsterdamse orgel maker Johannis Strumphler uit 1801. Het stond tot de verplaatsing naar Elburg opgesteld in de Tabor kapel van de Heilige Land Stichting te Berg en Dal.

Het orgel is door Reil in speelklare toestand gebracht, terwijl de kas in bouwkundig opzicht buiten beschouwing bleef. Hierbij moet worden opgemerkt dat het orgel zich in alle opzichten in een goede staat bevond waardoor ingrijpende werkzaamheden niet nodig waren, klein herstel op diverse punten was voldoende. Het staat inmiddels prima bespeelbaar in de hal van het museum. De Stichting heeft hiervoor 3.000,00 Euro bijgedragen.

Daarnaast heeft het museum ook een klein historisch bureau-orgel verworven dat werd gemaakt door de Engelse orgelmaker John Snetzler uit Londen in 1765. Deze orgelmaker werd in 1710 geboren in het Zwitserse Schaffhausen. Na waarschijnlijk daar in de leer te zijn geweest heeft hij een bepaalde tijd gewerkt bij de Amsterdamse orgelmaker Christiaan Muller. Hij ging in 1740 naar Engeland en heeft daar het onderhavige huisorgel gemaakt. In Engeland kreeg hij overigens een zekere vermaardheid.

De lotgevallen van het orgel, zijn onbekend totdat het bij een boer in Raalte terecht kwam. Deze verkocht het orgel in 1958 aan de echtgenoot van de huidige eigenaresse, die het orgel nu aan het museum heeft aangeboden. Het orgel heeft echter ingrijpend herstel nodig waarvoor de Stichting 3.000,00 Euro heeft toegezegd

Voor de boven vermelde omschrijvingen werd geput uit gegevens verstrekt door de diverse aanvragers, waarvoor dank wordt gezegd. Tekst: J. (Johan) Stolk Foto's: Orgelfoto.nl, waarvoor eveneens dank.